

L'amor de les tres taronges, Es tit i sa tita i... dos volums de rondalles mallorquines per a ordinador

Això era i no era...

Les rondalles són un patrimoni cultural molt ric que fins fa poc es transmetien per via oral. Mossèn Antoni Maria Alcover i l'Editorial Moll permeteren que en quedàs constància escrita i estiguessin a l'abast de tothom que les volgués llegir. Altres autors n'han fet diverses adaptacions, estudis..., i ara arriba en un nou format: la rondalla interactiva, a través de l'ordinador, on es veu, s'escolta, es llegeix i s'actua per separat o ensems.

És un altre recurs per mantenir viu aquest esperit intemporal de les rondalles. Un recurs fruit dels nous temps, de noves inquietuds, que conjuga la cultura popular amb les noves tecnologies de la informació. Una nova manera de conèixer el nostre patrimoni i conservar les nostres arrels per mitjà d'un nou discurs narratiu: la interactivitat.

L'amor de les tres taronges i ara el segon volum, Es tit i sa tita i dues rondalles més, són un recurs motivador per conèixer les rondalles i la nostra llengua. Motivador com tot conte fantàstic, i motivador per l'eina d'accés: l'ordinador.

L'ordinador és un nou suport de comunicació. S'estableix amb l'usuari una relació diferent a la que es manté amb altres vehicles, com el paper. I hem d'aprofitar aquesta eina de present (no de futur) per crear al voltant d'aquest disc màgic que és el CD-ROM un ambient que afavoreixi l'ampliació del gust i del plaer per la llengua i, evidentment, per les rondalles.

L'ordinador ofereix un entorn d'aprenentatge segur i encoratjador, flexible per adaptar-se a les necessitats de col·lectius molt diversos i és potenciador, alhora, de l'autonomia, de la recerca d'itineraris i/o del treball en grup. Permet cometre errors i corregir-los, treballar segons l'assaig/errada (constructes deductius), veure a l'instant el resultat de la seva feina i treballar a la velocitat apropiada per a cada usuari.

A L'amor de les tres taronges hem respectat l'oralitat de la rondalla a través del protagonisme del narrador. L'adaptació de la rondalla a l'ordinador no canvia cap expressió, al contrari, les reforça amb música, pauses i accions, perquè consideram que la gran força de les rondalles és en la seva riquesa lèxica. Però hem

normativitzat el català de la rondalla, tant oral com escrit, per poder fruit d'una narració estandarditzada amb les modalitats de Mallorca.

Es tit i sa tita i... segueix les mateixes pautes d'oralitat amb la fórmula o expressió que es va repetint al llarg de la rondalla. Per això, i perquè són rondalles més curtes, van adreçades a infants a partir dels 4 anys.

A tots dos CD-ROM trobareu rondalles animades, estructurades en escenes; la vida de Mn. Alcover; un vocabulari de paraules i expressions, i diversos jocs: de llengua, de comprensió, d'habilitat i de memòria que recreen les narracions.

A partir d'aquest recurs, fonamentalment lingüístic, es poden plantejar nombroses activitats al seu voltant que s'apleguen en unes orientacions didàctiques amb uns referents curriculars evidents:

Saber com s'organitza, com s'estructura qualsevol conte o rondalla (presentació, nus, desenllaç). Molt sovint aquesta estructura és repetitiva i, fins i tot, ve marcada amb unes paraules o frases.

• Diferenciar tres fases de tota activitat de comprensió:

- Abans de llegir
- Durant la lectura
- Després de llegir

A cada fase es desenvolupen una sèrie de microhabilitats de comprensió que s'adaptaran a l'edat dels usuaris.

Com a educadors, pares o mestres, ens hem de demanar què saben els nostres fills o alumnes de les rondalles, què fem per donar-les a conèixer i com ho podem fer.

No oblidem que si algú no sap rondalles és perquè ningú no les hi ha contades! Benvinguts al món de les rondalles!

L'educodiversió, un nou concepte

No és cert que els CD i els recursos multimèdia redueixin l'hàbit lector, al contrari, l'augmenten. L'estudi encarregat per la Confederación Española de Gremios y Asociaciones de Libreros (CEGAL) sobre les actituds i els hàbits lectors a l'Estat espanyol titulat *Los españoles y los libros* (1998) arriba a la conclusió que no és cert que els nous suports i mitjans de comunicació suposin la fi dels llibres, sinó que s'associen a un alt nivell de lectura.

De la combinació de les paraules angleses *education* i *entertainment* esdevé *edutainment*, un nou concepte que reflecteix la combinació de l'educació i l'entreteniment o la diversió. En català es tradueix per *educodiversió* o *educodivertiment*. Vivim en la cultura de l'oci, de l'espectacle, no tan sols perquè les tecnologies ens posen a l'abast tot tipus d'espectacle a tothora, sinó perquè també aquestes tecnologies acaben per convertir en es-

pectacle totes les realitats que se li aproximen.

Quan parlem de diversió i entreteniment ens referim a una triple gratificació:

- la gratificació sensorial per als estímuls visuals i sonors,
- la gratificació mental derivada de la fabulació i la fantasia, i
- la gratificació física que provoquen els processos d'identificació i projecció.

La clau és, doncs, en la satisfacció que ofereix l'activitat; aquesta és la diferència entre divertit i avorrit. Qualsevol disseny ha d'integrar una de les gratificacions esmentades, i millor si és la interrelació de les tres. És el que hem procurat aconseguir.

Tot i enquadrar-se en el vèrtex de l'educació no formal, a continuació explicitam una sèrie de referents curriculars que permeten incorporar aquestes eines a l'escola. També apuntam algunes propostes didàctiques per a pares i educadors que faran fruit-

ne més encara. Aquestes propostes estan centrades en la rondalla *L'amor de les tres taronges*, però es poden fer extensives a qualsevol narració audiovisual.

REFERENTS CURRICULARS

«Així, l'escola, a més de la funció transmissora d'un patrimoni cultural que li resulta específica, suposa un compromís constant envers d'una actuació coherent amb el desenvolupament i la millora de la llengua en què es vehicula tal patrimoni.»

(DCB, Àrea de Llengua i Literatura Catalana d'educació primària, MEC, 1992, pàg. 156)

Les rondalles en CD-ROM tenen uns referents en el disseny curricular que la Logse ha desenvolupat a l'ensenyament de primària i secundària obligatòria a l'apartat de llengua i literatura catalana, tant als objectius generals, als continguts, com als criteris d'avaluació. A continuació en destacam alguns:

Objectius generals:

— Comprendre i expressar-se adequadament de forma oral o escrita, en distintes situacions de comunicació i d'acord amb les necessitats escolars i socials pròpies de l'edat.

— Descobrir en el llenguatge (oral, escrit, icònic, audiovisual) un mitjà d'aproximació al propi patrimoni cultural i, a través d'aquest, endinsar-se en altres cultures.

— Adquirir consciència del valor de la llengua com a signe d'identificació de la pròpia comunitat.

CONTINGUTS• **Conceptes**

— Ús i comunicació

1. Llengua parlada

2. Factors de les diferents situacions comunicatives

3. Comunicació no verbal

• **Procediments**

— Comprensió oral

1. Ordres, relats, explicacions i argumentacions

2. Models i estructures diverses amb emissors diferents

3. Mitjans de comunicació

— Comprensió lectora

10. Relació text-imatge i mitjans de comunicació

— Expressió oral

13. Memorització o reproducció

• **Actituds**

1. Audició atenta, activa i crítica

7. Valoració dels elements culturals tradicionals propis de la comunitat reflectits en textos de tradició oral

12. Sensibilitat estètica

17. Interès per enriquir el vocabulari

18. Participació i gust pels jocs de paraules

Si aprofundim en l'apartat de literatura, les orientacions tenen un clar referent en les rondalles:

— Conèixer les diferents manifestacions literàries d'origen popular com les rondalles

La importància de la selecció dels continguts és:

a) que aportin nous coneixements.

b) que aquests coneixements siguin representatius, és a dir, que reflecteixin les dades més importants del tema.

c) que siguin significatius, que el públic a qui s'adreça ho pugui entendre.

Correspon als educadors determinar i situar les rondalles en els nivells de concreció a qui s'adrecin.

ALGUNES PROPOSTES DIDÀCTIQUES

La primera proposta que ajudarà a comprendre L'amor de les tres taronges o qualsevol altra narració (en llibre o CD-ROM) és saber com s'organitza, com s'estructura qualsevol conte o rondalla. Mot sovint aquesta estructura és repetitiva i fins i tot ve marcada amb unes paraules o frases.

— presentació

— nus

— desenllaç

Però per gaudir-ne i fer-ne una lectura profitosa convé diferenciar tres fases de tota activitat de comprensió:

— Abans de llegir

— Durant la lectura

— Després de llegir

A cada fase convé desenvolupar una sèrie de microhabilitats de comprensió que s'adaptaran a l'edat dels usuaris.

ABANS:

La feina de contextualitzar un tema, una situació, uns propòsits afavoreixen l'aprehensió i la comprensió de la rondalla. És molt important fer una petita reflexió del que es farà abans de començar:

— Llegir els títols, els dibuixos, els textos de darrere el CD, intuir el que pot contenir el CD-ROM, fer-ne una hipòtesi inicial, cercar i crear expectatives, demanar als altres el que hi ha, el que saben de les rondalles, etc.

— Imaginar una història a partir de les informacions anteriors.

— Contextualitzar les rondalles: què saben de les rondalles; qui les va escriure; per què; com; quines saben; si n'han sentides, on i quan; si han llegit altres contes per a ordinador i quins...

DURANT:

— Explorar les diverses possibilitats que ens ofereix L'amor de les tres taronges: narració animada o lectura il·lustrada pàgina a pàgina en què es pot trobar el significat de les paraules.

— Recordar el que ha passat cada cinc pàgines.

— Posar un títol a cada pàgina.

— Refer la hipòtesi inicial i pensar què pot passar.

DESPRÉS:

— Valorar la globalitat i les diferents parts (si els ha agradat, què els ha agradat més i per què)

— Recordar per mitjà de la lectura del text de L'amor de les tres taronges (n'hi ha un arxiu adjunt) i de les preguntes del joc «Recor-

da», o del joc «Què és, què vol dir?»

— Omplir graelles sobre els personatges de la rondalla en què n'han de descriure alguna característica física o de caràcter.

— Què passaria si...

Es tracta d'imaginar situacions que no han succeït a la rondalla però que són possibles:

- Si en Bernadet no fos valent.
- Si en Bernadet no ajudàs la jaia a travessar.
- Si el gegant descobrís en Bernadet a ca seva.
- Si a la serp no li agradàs la llet.

— Saber qui va escriure les rondalles, quan i com ho feia i per què. Vegeu l'apartat «Mossèn Alcover i les rondalles».

— Descriure els diversos personatges.

— Recordar sons sorpreses.

— Jugar per escrit als jocs «Recorda» o «Què és, què vol dir?» (n'hi ha arxius adjunts)

— Diferenciar els personatges principals dels secundaris.

— Escriure les proves que ha de passar en Bernadet.

— Recordar i escriure les fórmules d'inici, final, d'encanteri, de recerca, etc. que hi ha a la rondalla.

— Analitzar el concepte d'escena.

— Fer una rondalla il·lustrada per escenes.

La informació visual i auditiva, a més de la capacitat d'interacció amb els escenaris, ambients i personatges de la rondalla, facilita la integració i el desenvolupament de les diverses estratègies d'aprenentatge lingüístic dels infants i joves.

Atès que les propostes són obertes i flexibles, es pot adreçar a diverses edats, de 6 fins a 16 anys, tot i que és aconsellable per als adults. D'aquesta manera, els educadors i les educadores poden dissenyar i utilitzar diverses propostes a partir dels seus objectius.

El CD-ROM: per viure les rondalles a través de l'ordinador!

La nostra experiència amb L'amor de les tres taronges, que ja es passeja per les biblioteques com a contacontes digital, i en mostrar en diverses situacions *Es tit i sa tita, El gorrionet o De com el sol i el vent es provaren* hem pogut comprovar que aquestes rondalles interactives són capaces d'emocionar petits i grans, d'arribar a la seva fibra sensible, de mantenir l'interès al llarg de tota la narració i per tant podem afirmar que són un producte de gran qualitat en català.

El que trobareu en el CD-ROM és una adaptació, una interpretació d'aquestes rondalles per part d'un equip de gent que hi ha aplicat uns determinats coneixements, criteris, amb grans dosis d'il·lusionisme i sentiment.

Hem respectat l'oralitat de la rondalla a través del protagonisme del narrador. L'adaptació de la rondalla a l'ordinador no canvia cap expressió, al contrari, les reforça amb música, pauses i accions, perquè considerem que la gran força de les rondalles està en la seva riquesa lèxica. Però hem normativitzat el català de la rondalla, tant oral com escrit (ús de l'article literari, puntuació, regularització de l'ortografia i dels pronoms) per poder fruit d'una narració estandarditzada amb les modalitats de Mallorca.

Un CD-ROM intergeneracional

Les rondalles, ahir i avui, s'adrecen majoritàriament als infants. És justament a través d'aquestes històries que els infants tenen accés a idees, emocions i pensaments d'una manera que ells poden entendre i que els meravellosos, els aporta plaer i diversió, a la vegada que els estimula la imaginació.

Si han resistit el pas dels segles és perquè toquen les profunditats de l'experiència humana. Parlen de la vida diària, del món, de la natura, d'allò màgic i fantàstic, tenen la capacitat de provocar la rialla, el plor, de dibuixar la lluita entre el bé i el mal, de mostrar virtuts com el coratge i la lleialtat.

Si bé les rondalles s'han adreçat als més petits, la resta dels presents, grans i petits, sempre han escoltat embadalits la narració.

Amb el CD-ROM passa el mateix.

L'amor de les tres taronges i *Es tit i sa tita* i... són un producte multimèdia únic, experimentat, fruit del treball d'un equip amb experiència, en què hi ha dibuixos, animacions, narracions, diàlegs, sons, música i jocs que permeten a l'usuari conèixer i assaborir les rondalles gràcies a una constant interacció.

...i si no són vius, són morts,

i al cel ens vegem tots plegats.

Amén! ◆